

Peer Tilburgs (1915-2002) en zijn zwager Harrie van Oirschot in het verzet.

Ad Tilborghs, juli 2015

Bij de Borkelsedijk te Bergeijk, nog geen 700-800 meter van de boerderij van de familie Van Oirschot, stortte in juni 1943 een geallieerde bommenwerper neer. Bij deze crash vonden twee bemanningsleden de dood en brachten drie bemanningsleden, onder wie de piloot, het er levend vanaf. Harrie van Oirschot (foto rechts), een zwager van Peer Tilburgs (foto links), heeft deze gebeurtenis op papier laten zetten ¹.

“Ooggetuige was Harrie van Oirschot, die in de bewuste nacht tussen 1 en 2 uur, bij helder maanlicht, als het ware op de eerste rij heeft gezeten. Als 23-jarige jongeman woonde hij toen nog op de boerderij De Berkenhoeve, even ten oosten van de tegenwoordige Burgemeester Aartslaan, toen nog Pelterdijk. In vogelvlucht is de afstand van deze boerderij tot de plek des onheils slechts achthonderd meter. Ook hij zag het aangeschoten vliegtuig in de richting van hun boerderij naar beneden komen. Gelukkig had het brandende wrak meer hoogte dan het er aanvankelijk uitzag. Maar nauwelijks was het over het huis heen of Harrie zag in het schijnsel vlakbij een parachute landen. Hij haastte zich naar binnen om dat te vertellen, kwam onmiddellijk weer buiten, maar zag even niemand meer. De bom was in korte tijd ontploft, de bommenwerper neergestort en lag op een stuk hei nog te branden. De parachutist kwam alweer snel tevoorschijn, nadat hij achter in de schuur zijn parachute onder het hooi verborgen had.”

De ingrijpend verbouwde boerderij anno 2015 van voorheen de familie Van Oirschot waar in 1942 Peer Tilburgs introk nadat hij was getrouwd met de dochter des huizes. Linksvoor, net niet op de foto, bevindt zich het huis van de familie Keyzer. Op de achtergrond een bosrand waar de Borkelsedijk loopt. Hier kwam de neergeschoten bommenwerper neer.

¹ Bergeijk in oorlogstijd, Johan Biemans, Bergeijk 2015, ISBN 9789071567117. Met dank aan de auteur, die geen bezwaar heeft tegen overname van zijn teksten.

Foto genomen vanaf de bosrand. Op de achtergrond (rechts van het midden) de boerderij.

“Harrie wenkte dat hij maar mee naar binnen moest komen. Al gauw werd hem een overall aangereikt om zich te verkleeden. De familie Van Oirschot besloot de man op een vluchtspoor naar de Belgische grens te zetten.

Harrie en zijn zwager Peer Tilburgs zijn kort daarop naar buiten gegaan om te kijken of het veilig was. In de Maaij kenden ze wel iemand die kon helpen. Maar op enige afstand in de richting Maaij, (...) bevond zich een voertuig. Met een zoeklicht werd vanaf dit voertuig de omgeving afgetast. En omdat het ook nog helder maanlicht was, was het onmogelijk voor de twee mannen om de richting Maaij verder te verkennen. Zodoende zijn ze terug naar huis gegaan.

In de korte tijd die ondertussen verstreken was had de familie Van Oirschot bezoek gekregen van buurman Keyzer en zijn familieleden. Ze waren uit zichzelf gekomen omdat ze in de gaten hadden dat er bij Van Oirschot kennelijk iets aan de hand was. Toen Harrie en zijn zwager (Peer Tilburgs) terugkwamen, troffen ze dat gezelschap binnen aan en er werd een gesprek in de Engelse taal gevoerd (door de familie Keyzer). Omdat niemand van de familie Van Oirschot dit gesprek kon volgen hebben ze maar geluisterd en afgewacht. Tot hun grote verbazing zagen Harrie en zijn familie de Engelsman even later de overall weer uittrekken.

Ze kwamen tot de conclusie dat de piloot zich ervan had laten overtuigen dat overgave veiliger was dan een onzekere vlucht. Desondanks toonde hij een zichtbare angst, vooral toen een half uurtje later een wat oudere Bergeijkse politieman binnenstapte om hem op te halen. Voor iedereen die erbij aanwezig was, was het moeilijk te beoordelen of de man zelf het gevoel had verraden te zijn, of

dat hij was omgepraat door een soort intimidatie. Daarna had niemand nog iets van hem gehoord. Het was lang niet bekend of hij de oorlog overleefd had en of hij ooit in Engeland was teruggekeerd. Voordat de piloot vertrok, had hij nog wel zijn naam op een luciferdoosje geschreven, deels aan de buiten- en deels aan de binnenkant: Bill Raid, of Rayd, meende Harrie zich te herinneren. De man was 21 of 22 jaar oud en zou kort daarna, als hij verloof had, gaan trouwen...”

Voor wat er precies is besproken met de Engelsman, moest de familie Van Oirschot zich verlaten op datgene wat verteld werd door de familie Keyzer. De familie van Oirschot sprak per slot van rekening geen woord Engels.

De schrijver heeft in elk geval ook zo zijn twijfels over wat er tijdens die gesprekken precies aan de orde is geweest (pag. 172) “... dat de familie van Oirschot achteraf zeer teleurgesteld was toen hun piloot eigenlijk zonder medeweten van de familie in verkeerde handen terecht kwam. U zult begrijpen dat de geschiedenis nog te vers is om hier verder op in te gaan.”

Behalve de hierboven genoemde Bill Raid of Rayd, die in werkelijkheid W.H. Wright heette, ontsnapten ook E.F. Lapman (piloot) en E.A. Eames (navigator) aan de Duitsers. Deze laatste twee kwamen met behulp van een ondergronds netwerk via allerlei omzwervingen vrij snel terecht bij de familie Schoone op de Hooge Berkt. Hier zaten ze relatief veilig omdat dit gehucht in het buitengebied van Bergeijk lag en de Duitsers hier nauwelijks razzia's hielden. Vandaar werden ze op een ontsnappingsroute gezet richting Frankrijk. Eén van de begeleiders was Johan Vierbergen, die zijn hulp met de dood moest bekopen. Dat Harrie van Oirschot en Peer Tilburgs ook bij deze “pilotenlijn” waren betrokken, blijkt wel uit het volgende relaas van Peer Tilburgs.

“Maar ja, toen in de oorlog ook, ge hebt van alles gedaan. Als ge het nagaat, kapelaan Langerwerf zat toen in die ondergrondse en die kwam daar bij ons aan. Daar zaten weer twee van die Fransmannen (een vergissing: het waren Engelsen) achter de stromijt. Die hebben we naar huis gehaald en wat laten eten. Toen moest ik die 's avonds maar weer na Sjang Martens brengen, in de zomerdag, het was nog niet eens donker, maar je ging dwars over die boerderijen en hers [hier] en ginder. En die bracht ge dan ginderwijd bij Sjang Martens de mast in op Sjef Plaas [Plasmans] aan, daar ergens in dat gat. Dat zijn die geweest toen ze later Jo Verhoeven en Johan Vierbergen te pakken hebben gehad (...)

Als ge dat achterna gaat heb je dik(wijls) iets gewaagd, je leven gewaagd. Want als je er een tegenkwam, een Duits met die mannen, dan laadden ze je mee op. Maar zo waren er zoveel die zijn eigen daarvoor inzetten.”

Vandaar ook dat Harrie van Oirschot en zijn zwager Peer Tilburgs in 1994 met vele anderen eregast waren bij de onthulling van een memorial aan de Borkelsedijk waar zo'n 50 jaar eerder de bommenwerper naar beneden was gekomen. De meest aansprekende eregast bij deze ceremonie was wel de piloot die een halve eeuw eerder met behulp van het verzet het vege lijf heeft kunnen redden: de heer E.F. Lapman.

De bemanning van de neergestorte bommenwerper bestond uit vijf personen:

- D. S. Milne (boordschutter), bij de crash overleden,
- H.V. Holmes (bommenrichter), bij de crash overleden,
- E.F. Lapman (piloot) en E.A. Eames (navigator), door de ondergrondse aanvankelijk ondergebracht bij de familie Schoone op de Hooge Berkt, Vandaar werden deze twee onder begeleiding op een vluchtroute naar Frankrijk gezet. In België ging het fout. Ze vielen in handen van de Duitsers. Uiteindelijk werden ze als *prisoner of war* overgebracht naar Frankfurt, later naar POW-kampen in Silezië, waar zij werden bevrijd. Eén van hun begeleiders, Johan Vierbergen, werd eveneens gearresteerd, en daarna in Gent geëxecuteerd.
- W.H. Wright (radiotelegrafist/boordschutter), door Harrie van Oirschot en Peer Tilburgs in huis genomen.

Voor Peer Tilburgs moet 1943 een enerverend jaar zijn geweest. Eerst werd hij een week lang gevangen gezet in kamp Vught (zie artikel), een maand later riskeerde hij lijf en leden met zijn hulp aan geallieerden die een goed heenkomen zochten (zie artikel). Daarna moest hij zélf onderduiken omdat de Duitsers naar hem op zoek waren. Hij vertelt hoe hij ontkwam bij twee razzia's:

“Toen hebben de Duitsers in heel de hei nog een razzia gehouden, bij ‘de Keyzer’ en in de maast (dennenbossen)². Wij hadden toen in de hei ook nog wel eens een onderduiker. Maar die was toen gelukkig krek weg. Die Duitsers kwamen bij ons aan de voordeur. Ik lag bij ons moeder in bed³ op

² Aan de Pelterdijk nabij boerderij Van Oirschot.

³ “Ik lag bij ons moeder in bed”. Wanneer oudere Brabantse mensen het hebben over vroeger en over “ons moeder” bedoelen ze hun vrouw. Vergelijk: vraag het maar aan ons moeder – vraag het maar aan je moeder.

de opkamer en onzen Harrie (zwager Harrie van Oirschot) sliep boven. Onze vader moest de deur opendoen, die kwam eerst roepen dat er razzia was. En ik bij ons moeder uit bed en onzen Harrie uit bed. Nou, en die mannen kwamen binnen en ja, vroeger had je allemaal klompen en die stonden daar aan de deur. Dus die mannen wisten goed dat er iemand ergens was. Bij ons moeder waren ze niet langs geweest, maar onzen Harrie zijn bed was nog warm. “Ja, die zijn niet thuis, want die zijn weg”. Boven op de zolder was zo’n deur, daar konden we op de schelft boven de schuur komen. Nou, en ik vlieg me toch naar boven! Daar lag een hoop stro op de schelft. En tussen de pannen en het stro, daar kruip ik omlaag, een paar meter. En onzen Harrie ging een eind verder. Die ging tussen een paar bossen stro boven de varkenskooi liggen. En ze lichten daar GVD en ze zien hem niet liggen. Mij vinden ze ook niet. En het waren toch zo’n gehaaide flikkers. Ik hoorde ze goed op dat stro stampen en dan hielden ze z’n eigen efkes stil. Ik dacht: ge kunt mij verrekken, ik houd mijn eigen ook stil. Ja, naderhand zijn ze afgezakt. D’r lag nog wat boter in de kelder en wat kaas. Dat hadden die Duitsers wel meegenomen.”

“Later kwamen ze nog eens een keer razzia houden en hebben we moeten vluchten. Toen hebben we ginder wijd, daar waar Willeke Spooren (Theuws) gewoond heeft, overdag lang in de sloot gelegen. Daar waren er ook nog veel van Broekstraat bij. Ik zie Willeke Spooren nog komen, die had ons zien liggen. Willeke kwam nog wat koffie brengen en een goei roggebrood. Dan hadden we toch wat te eten.”
